

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на Зорница Тоткова на тема **Възприет родителски стил и привързаност към значимите други в ранна зрялост** за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Изготвил становището: доц. д-р Маргарита Бакрачева, ръководител на докторанта и член на научното жури

Представеният за защита дисертационен труд има научно-приложен характер. Самата тема е със сериозна научна и практическа ценност и предмет на засилен изследователски интерес днес. Тя е насочена към изучаване на родителския стил и начина, по който той оказва влияние върху изграждането на привързаност към значимите други. Следва да се отбележи, че авторката разглежда възприетия стил в ранна зрялост, като въвежда иновативен подход в изучаването на родителския стил. Тя проследява всички възможни комбинации в родителското поведение, като извежда не само чистите традиционни форми, но и смесени родителски стилове. Фокус в дисертационния труд е проследяване на влиянието на родителите в изграждането на зрели отношения на интимност с всички значими други – родители, приятели, интимен партньор.

Структурата на дисертационния труд отговаря на изискванията за научна разработка. Теоретичната концепция се базира на информация от 227 източника, 22 на кирилица и 205 на латиница, повечето от които са след 2000 година. Дисертацията е представена в рамките на 157 стр., като самата разработка включва 127 страници. Резултатите са илюстрирани с 32 таблици и 30 фигури. Трудът се състои от три глави, увод и заключение, литературна справка и приложение. Той е стройно и последователно структуриран в съответствие с характера на реализираното изследване. Следва се цялостната логика – от теоретичните предпоставки към постановка на изследването, представяне на резултатите и изводите, до които те водят, включително техният ефект и приложимост в практиката.

В първа глава са представени подходите към изучаване на родителството и привързаността. Очертани са резултати от изследванията, като самото представяне е добре групирано по направления. Авторката прави критичен обзор, като очертава областите, които не са достатъчно добре изучени. В избора си тя се спира на два модела на изучаване на стиловете на родителство и привързаност, които добре кореспондират помежду си и като възможност за съпоставяне на резултатите, получени с прилагането им. Авторката демонстрира умения за структуриране и анализ на разглежданата проблематика. Стратегията на изложението в теоретичната част води до добре формулиран модел на изследване, насочен към разкриване на връзките между родителския стил и привързаността, възприемането на поведението на всеки от родителите и двамата в цялост като основа за цялостното психосоциално развитие.

Адекватният подбор на извадката, методите и процедурите на изследване са съществена предпоставка за качеството на изследването, реализирано от З. Тоткова. В изследването са обхванати 334 лица на възраст между 18 и 45 години. Целите и задачите на емпиричното изследване са ясни, конкретни и изпълними и съответстват на формулираните хипотези. Методиката на изследването е авторска, включва адаптация на въпросник за измерване на привързаността и създаване на метод за измерване на възприетия родителски стил на майката и бащата поотделно, както и качествен елемент – полустандартизирано интервю, което допринася за по-добро описание на въведените от авторката нови смесени стилове.

Представените в трета глава резултати са добре обосновани и очертават цялостна картина на изучаваните връзки и влияния. Приведени са оригинални доказателства за очертаване на влиянието на всеки един от родителите и на упражнявания родителски стил, характеристиката на смесените възприети родителски стилове и отражението им върху модела на партниране и изградена интимност към всички значими фигури. Проследено е влиянието и на някои индивидуални характеристики върху начина на възприемане на родителя. Приведените резултати от проведеното интервю задълбочават получените количествени данни. Изложението е добре структурирано, анализът на резултатите е коректен, а изведените закономерности подходящо илюстрирани. Самите изводи са показателни за аналитичните способности на З. Тоткова. Добро впечатление прави и добрият стил и коректен научен език, на който е написана работата.

Авторефератът отразява реално, кратко и ясно съдържанието на дисертационния труд и постиженията му. Авторката представя 7 публикации по темата на дисертационния си труд.

Очертаните приноси на разработката са с научно-приложен характер. В изследователски план реализираният авторски подход разширява и уточнява съществуващата представа за родителството, като доказва наличието на различни комбинации от родителски стилове в рамките на семейството и водещата позиция на един от стиловете. Очертано е доминирането на родителя в общото възприемане на родителството, както и фактът, че отзивчивостта в отношенията с родителя е определяща, особено оценявана от разстоянието на времето. Установено е, че възприемането от децата на родителския стил се влияе от техните индивидуални особености като възраст, пол, статус на обвързаност и поредност на раждане. Адаптиран е метод за измерване на привързаността в контекста на взаимодействие с 4 значими фигури и е създадена методика за определяне на възприетия стил на родителство, с количествен и качествен аспект. Доказано е, че родителския стил оказва съществено влияние върху формиране на устойчив модел на партниране на личността с близките до нея хора, третиран като стил на привързаност. Потвърдено е, че изградената привързаност е с относително устойчив характер и се разпростира върху всички значими фигури. В приложен план изведените резултати могат да бъдат разгърнати в работата с бъдещи и настоящи родители в различни групови и индивидуални програми. Те могат да се използват в различен терапевтичен и консултативен контекст с цел личностно развитие.

Като научен ръководител имах възможността да наблюдавам целия процес на работа на докторантката. Следва да се отбележи нейната последователност и прецизност, оригиналност в идеите и висока степен на мотивация, подплатена с необходимите качества на млад изследовател.

Предложеният дисертационен труд описва автора като високо компетентен специалист в областта на психологията, с отлична теоретична подготовка, изследователски и аналитични способности. Самият дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за приложението му. Имайки предвид научните достойнства и приносни моменти на дисертацията, професионалното ниво, на което е разработена и личните качества на докторантката, с убеденост искам да препоръчам на уважаемото жури да присъди на Зорница Тоткова научната и образователна степен „доктор“ по направление Психология.

03.11.2014 г.

доц. д-р Маргарита Бакрачева